

א) ונמשנה עשר גרסי': א) לאור הגר. בגמרא (דף י: א) מפרש טעמא: זודקין. שלא יעבור עליו זבל יראה וזבל ימלא: זכמה אמרו. לקמן במתניתין: שפי שורות. של חציות הסדורות במרתף של יין רריך לזדוק ציניהם. אחרי שאמרנו כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין רריך לזדוק במרתף לא אמרו ומפרש לא אמרו אלא במרתף שמכניסין בו חמץ כגון מרתף שמתחפף ממנו יין לשולחנו ופעמים שהשמש עומד לנוגו יין ופתו זידו וכשהיין כלה נכנס למרתף והציץ יין: שפי שורות על פני כל המרתף. בגמ' (דף ט: ב) מפרש מאי היא: שפי שורות החילונות נו'. מפרש בגמ' (ס: ב) גב' ה"ג קא סלקא דעתך מאן דאמר נגהי נגהי ממש. כשיאיר השחר שחרית של י"ד: מאן דאמר ליני ליני ממש לא גרסי'. דא"ר ודאי ליני הוא ממש: הבקר הוא קס"ד דה"ק ולצקר דהיינו אור כלומר ששמו אור האששים שולחו: מי כסיז האור זקר. דלשמתע ולאור דהיינו זקר דמימיז לומר דאור שם דבר הוא וקרי לצקר אור: הבקר אור כסיז. האי אור לאו שם דבר הוא אלא הבקר האיר והאששים שולחו כמאן דאמר לפרא נהר ולפי דרכו לימדך הכתוב דרך חרץ מחאי יוסף שהמתינו עד שהאיר המורח כדרכ יתודה אצל אור שהא שם דבר אינו אלא לילה: בני טוב. היוצא לדרך יכנס ערבית לבית מלון צדוד החמה וזרחת ולמחר ימתין עד הנך החמה וילך ואז טוב לו שהאור טוב לו' שנאמר באור כי טוב' ומה היא טובתו מפני החיות ומפני האששים: וכאור זקר. השמש משמע לו דעס דבר הוא והכי קאמר דוד וכאור זה דהיינו זקר כן יזרח שמש לנדיקים שיאלו מאפילתן לעולם הבא: מי כסיז אור זקר. דהיינו שם דבר וימלא אור הוא זקר וכן יזרח שמש: וכאור זקר כסיז ואין זה שם דבר אלא כמאיר של זקר זרחה שמש כשמתחיל הזקר להאיר בעולם הזה והוא חמץ ואפל בעלות השחר ונוגה כווימת השמש של עכשיו תהיה אומה עשה לנדיקים לעתיד לבא לפי שיהא אור החמה גדול מהל אופילו עלות השחר שלה יאיר כהנך החמה של עכשיו: למאיר וזא קראו יוס. משעה שמתחיל להאיר והאי אור לאו שם דבר הוא: והא קיימא לן. שמשעת קמייתא דזרכותי: עד זאת הכוכבים ימלא.

תורה אור השלם

- הבקר אור והאששים שלחו הקוד החמירייהם: בראשית מד ג
- ובאור בקר ירח שמש בקר לא עבות מנגה מקטר דשא מארין: שמואל ב כג ד
- וירקא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה וירד ערב וירד בקר יום אחד: בראשית א ה
- הללוהו שמש וירח היללוהו כל פוכבי אור: תהלים קמח ג
- הללוהו כל מלאכי היללוהו כל צבאות: תהלים קמח ב
- לאור יקום וירח יקטל עני ואביון ובלילה ידיר כנבג: איוב כד

גליון הש"ס

גב' וחי' אומר לילי. עי' מו"ט מרומות פ"ח מ"ג: רש"י ד"ה בבי טוב וכו' בפני החיות ובפני האששים. עיין ויחא כל ע"א נכש"י ד"ה הילא יקרי: תוב' ד"ה אור וכו' וכו' שאל יבא לאבול. עי' לקמן י"ע מוס' ד"ה וסל לא זקק:

הגהות מהר"י לנרא

[א] גברא דמן הנודר מן האור. אין זה לא משה ולא כתיבא (ע"פ גל"ס):

מוסף רש"י

לעולם יכנס אדם כבי טוב ויצא כבי טוב. צדוד חמה וזרחת יין צמטן ולא ימתן עד שמתחף ולצקר לא יסיס אלא עד שאור כי טוב לישא מעלף האור כי טוב, כלומר טוב הוא ללאט בו וליכנס בו מפני המזיקין והלסיטין (ב"ס ב) אז חי שאל יסול בצרות ונקיעם שנער, ושאל יעלנו עליו עלולת מרגל אהא אז נגז (תענית י:)

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים ב.

אור לארבעה עשר גרסי': א) לאור הגר. בגמרא (דף י: א) מפרש טעמא: זודקין. שלא יעבור עליו זבל יראה וזבל ימלא: זכמה אמרו. לקמן במתניתין: שפי שורות. של חציות הסדורות במרתף של יין רריך לזדוק ציניהם. אחרי שאמרנו כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין רריך לזדוק במרתף לא אמרו ומפרש לא אמרו אלא במרתף שמכניסין בו חמץ כגון מרתף שמתחפף ממנו יין לשולחנו ופעמים שהשמש עומד לנוגו יין ופתו זידו וכשהיין כלה נכנס למרתף והציץ יין: שפי שורות על פני כל המרתף. בגמ' (דף ט: ב) מפרש מאי היא: שפי שורות החילונות נו'. מפרש בגמ' (ס: ב) גב' ה"ג קא סלקא דעתך מאן דאמר נגהי נגהי ממש. כשיאיר השחר שחרית של י"ד: מאן דאמר ליני ליני ממש לא גרסי'. דא"ר ודאי ליני הוא ממש: הבקר הוא קס"ד דה"ק ולצקר דהיינו אור כלומר ששמו אור האששים שולחו: מי כסיז האור זקר. דלשמתע ולאור דהיינו זקר דמימיז לומר דאור שם דבר הוא וקרי לצקר אור: הבקר אור כסיז. האי אור לאו שם דבר הוא אלא הבקר האיר והאששים שולחו כמאן דאמר לפרא נהר ולפי דרכו לימדך הכתוב דרך חרץ מחאי יוסף שהמתינו עד שהאיר המורח כדרכ יתודה אצל אור שהא שם דבר אינו אלא לילה: בני טוב. היוצא לדרך יכנס ערבית לבית מלון צדוד החמה וזרחת ולמחר ימתין עד הנך החמה וילך ואז טוב לו שהאור טוב לו' שנאמר באור כי טוב' ומה היא טובתו מפני החיות ומפני האששים: וכאור זקר. השמש משמע לו דעס דבר הוא והכי קאמר דוד וכאור זה דהיינו זקר כן יזרח שמש לנדיקים שיאלו מאפילתן לעולם הבא: מי כסיז אור זקר. דהיינו שם דבר וימלא אור הוא זקר וכן יזרח שמש: וכאור זקר כסיז ואין זה שם דבר אלא כמאיר של זקר זרחה שמש כשמתחיל הזקר להאיר בעולם הזה והוא חמץ ואפל בעלות השחר ונוגה כווימת השמש של עכשיו תהיה אומה עשה לנדיקים לעתיד לבא לפי שיהא אור החמה גדול מהל אופילו עלות השחר שלה יאיר כהנך החמה של עכשיו: למאיר וזא קראו יוס. משעה שמתחיל להאיר והאי אור לאו שם דבר הוא: והא קיימא לן. שמשעת קמייתא דזרכותי: עד זאת הכוכבים ימלא.

אור לארבעה עשר בורקין את החמץ. פ"ה שלא לעבור עליו זבל יראה וזבל ימלא וקשה לר"י כיון דלריך זיטול כדאמר בגמ' (דף י: א) הזדק רריך שיצטל ומדאורייתא זיטול בעלמא סגי^א אמאי הלכיהו חכמים דביקה כלל ונראה לר"י דא"ע ג דסגי זיטול

בעלמא החמירו חכמים לזדוק חמץ ולצערו^ו שלא יצא לאכלו וכן משמע לקמן (דף י: א) דעבי רבא ככר זשמי קורה וכו' או דלמא זימנין דנפל ואמי למיכליה^ב והטעם שהחמירו כן טפי מנשאר חסורי הגאה שלא הלכיהו לזערם משום דחמץ מותר כל השנה ולא נאסר רק צפסא ולא דעילי מיניה כדאמר לקמן (דף י: א). ולא דמי לזצר בחלב וערלה וכלאי הכרס שאיסורם נוהג איסור עולם וזויר נמי איסוריה שרי לחמירי^ג אי נמי שאני חמץ שהחמירה בו תורה חכמים לזדוק ולצערו אפילו היכא דציתלו משום דילמא אמי למיכליה ונראה לרש"י דלפילו לפי טעם האחרון ז"ל דהחמירו חכמים בכל חמץ אפי' בחמץ נוקשה ועל ידי תערובת אף על גב דליכא זל יראה לפיר"ת זריש אלו עוברין (דף מ:). דהא אמר שיאור ישרף ויחינו חמץ נוקשה כדמוכח התם ואיכא למ"ד נמי התם דכ"ש חמץ גמור על ידי תערובת משמע דלסוק להשעולו דאי מותר להשהותו אמאי ישרף ויהא איתו עד אחר הפסח ויהא מותר אפילו לרבי יהודה דלא אסר רבי יהודה חמץ אחר הפסח אלא בחמץ גמור דאיכא ג' קראי לתוך זמנו ולפני זמנו ולאחר זמנו (לקמן דף ס: ב) אצל זנוקשה דליכא אלא חד קראי^ד אפי' ר' יהודה מודה: **קא סלקא דעתך מ"ד נגהי וכו'.** לא נקט קס"ד אלא משום מאן דאמר נגהי דלא קאי הכי ואגב אורחיה נקט נמי ליני ממש^ה ומש"ה אין לשבש הספרים: **וברב ר' יהודה.** לא קאי אמאי דמשני כדאמר לפרא נהר אלא מילתא צפשי נפשה היא ומפרש מה השמיענו הפסוק לר"י: **יבנם בני טוב.** אורי' דזפרק הכונס (דף ס וס: ב) משמע דטעם הוי משום מויקין דמפיק ליה התם מלא תלאו איש מפתח ביתו וקרא משום מויקין קא מוהיר דמפיקין מיניה התם כיון שניתן רשות למשחית וכו' ולפי זה אפילו מעירו

אדם רריך לזיזר שיאל כבי טוב^א והא דנקט כניסה תחלה^ב היינו משום דאורחא דגמרא למינקט הכי כמו מטפס ועולה ומטפס ויורד צפרק עושין פסין (דף כ: ב) דנקט עליה תחלה וצפ' צמה מדליקין (דף ל: ב) צין השמשות כהרף עין זה נכנס זה יוצא וקשה הא דריש רב יהודה הא דרשה גופה מקרא אחרינא דלא תלאו צפרק הכונס (דף ס. ב וס: ב) ואומר רש"י דלרכיז מרי קראי הבקר אור רריך לעיר אחרת ואפי' היכא דליכא מיתחש למויקין כגון אחי יוסף דהו' י"א והטעם מפני הפחמים' וקרא דלא תלאו איצטרריך לעירו^א ומפני המויקין^ב: **ובאור** בקר בעולם הזה. פיר"ת דהיינו עד חצי היום^ג כדמוכח צפ' תמיד נשחט (דף נ: ב) דעד ו' שעות נקרא זקר^ד כעין זה יהיה תחלת זריחת השמש דהיינו הנך החמה לנדיקים לעתיד לבא: **והא קיימא לן עד צאת הכוכבים ימלא הוא.** אומר ר"י דפשיטא ליה לגמרא דעד זאת הכוכבים ימנא משום דמסקינן צפ"ב דמגילה (דף כ: ב) דמעלות השחר יוס הוא דכתיב ואנחנו עושים צמלאכה מעלות השחר עד זאת הכוכבים ואומר והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה ומתחם נמי מוכח דעד זאת הכוכבים יוס הוא ולא קשה מההוא קרא לתנאי דפרק צמה מדליקין (דף ל: ב) והא. דקאמר ר' יהודה משמשקע החמה כל זמן שפני מורח מאירימין ואיכא למאן דאמר התם שיש חלקי מיל שהוא לפי הנראה שעה גדולה לפני זאת הכוכבים דאין צבאית הכוכבים כדאמר התם לא כוכבים גדולים הנראין ציום ולא כוכבים קטנים הנראין צלילה אלא צינונים^ה: **י (ברדתנן)** הנודר מן האור. מיהו היכא דלשון בני אדם אינו כלשון המקרא אזלינן אחר לשון בני אדם כדאמרין בערבין (ד' יע: ב) גבי האומר משקל ידי עלי מדאורייתא קיבורת כולה צנדרים הלך אחר לשון בני אדם דהיינו עד האציל^ו ס:

אור לארבעה עשר בורקין את החמץ. פ"ה שלא לעבור עליו זבל יראה וזבל ימלא וקשה לר"י כיון דלריך זיטול כדאמר בגמ' (דף י: א) הזדק רריך שיצטל ומדאורייתא זיטול בעלמא סגי^א אמאי הלכיהו חכמים דביקה כלל ונראה לר"י דא"ע ג דסגי זיטול בעלמא החמירו חכמים לזדוק חמץ ולצערו^ו שלא יצא לאכלו וכן משמע לקמן (דף י: א) דעבי רבא ככר זשמי קורה וכו' או דלמא זימנין דנפל ואמי למיכליה^ב והטעם שהחמירו כן טפי מנשאר חסורי הגאה שלא הלכיהו לזערם משום דחמץ מותר כל השנה ולא נאסר רק צפסא ולא דעילי מיניה כדאמר לקמן (דף י: א). ולא דמי לזצר בחלב וערלה וכלאי הכרס שאיסורם נוהג איסור עולם וזויר נמי איסוריה שרי לחמירי^ג אי נמי שאני חמץ שהחמירה בו תורה חכמים לזדוק ולצערו אפילו היכא דציתלו משום דילמא אמי למיכליה ונראה לרש"י דלפילו לפי טעם האחרון ז"ל דהחמירו חכמים בכל חמץ אפי' בחמץ נוקשה ועל ידי תערובת אף על גב דליכא זל יראה לפיר"ת זריש אלו עוברין (דף מ:). דהא אמר שיאור ישרף ויחינו חמץ נוקשה כדמוכח התם ואיכא למ"ד נמי התם דכ"ש חמץ גמור על ידי תערובת משמע דלסוק להשעולו דאי מותר להשהותו אמאי ישרף ויהא איתו עד אחר הפסח ויהא מותר אפילו לרבי יהודה דלא אסר רבי יהודה חמץ אחר הפסח אלא בחמץ גמור דאיכא ג' קראי לתוך זמנו ולפני זמנו ולאחר זמנו (לקמן דף ס: ב) אצל זנוקשה דליכא אלא חד קראי^ד אפי' ר' יהודה מודה: **קא סלקא דעתך מ"ד נגהי וכו'.** לא נקט קס"ד אלא משום מאן דאמר נגהי דלא קאי הכי ואגב אורחיה נקט נמי ליני ממש^ה ומש"ה אין לשבש הספרים: **וברב ר' יהודה.** לא קאי אמאי דמשני כדאמר לפרא נהר אלא מילתא צפשי נפשה היא ומפרש מה השמיענו הפסוק לר"י: **יבנם בני טוב.** אורי' דזפרק הכונס (דף ס וס: ב) משמע דטעם הוי משום מויקין דמפיק ליה התם מלא תלאו איש מפתח ביתו וקרא משום מויקין קא מוהיר דמפיקין מיניה התם כיון שניתן רשות למשחית וכו' ולפי זה אפילו מעירו

אין לשבש הספרים: **וברב ר' יהודה.** לא קאי אמאי דמשני כדאמר לפרא נהר אלא מילתא צפשי נפשה היא ומפרש מה השמיענו הפסוק לר"י: **יבנם בני טוב.** אורי' דזפרק הכונס (דף ס וס: ב) משמע דטעם הוי משום מויקין דמפיק ליה התם מלא תלאו איש מפתח ביתו וקרא משום מויקין קא מוהיר דמפיקין מיניה התם כיון שניתן רשות למשחית וכו' ולפי זה אפילו מעירו

עין משפט נר מצווה

א א מיי פ"צ מלכות חמץ ומצה הלכה ג סגן עשין לנו טור וש"ע ר"ח ס' תלף סעף פ: ב

מוסף תוספות

א. ואפי' נאמר דמתני' מדרבנן מ"מ אנו צריכין ליתן טעם. מוס' שאנך. ב. אלמא אי לאו דלא אשחיה רבנן הוה גורין דלמא אחי למיכל מיניה. מוס' ר"פ. ג. [נ]משום אדם אחד לא עשו תקנה. ס: וזיין דלכבי ביתו המותרין מותר לשהות היין לעצמן אם אתה אוסרו לזה נמצאת מצריכן לעמוד בבית מיוחד לעצמן. מה"ס תלפיה. ד. היכא דלא ביטל. מוס' שאנך. ה. [נ]מקמינן ליה לתוך זמנו. מוס' שאנך. ו. י"א. איצ"ג דמ"ד לילי לילי ממש אספקא נמי קאי נקט קס"ד משום דקס"ד דמאן דאמר נגהי נגהי ממש קאמר, כי היכי דמאן דאמר לילי לילי ממש. מ' הרי"ן. ד. דמשום מויקין מה לי עירו מה לי עיר אחרת, ועור דההוא דמצריכן בעינן היה. מוס' הרי"ן. ה. היר"ל למימר יצא כבי טוב ויכנס כבי טוב דהא לעולם יוצאין מעיר קודם שנכנסין. מוס' ר"פ. ו. ולכאורה היר"ל למימר יורד תחילה. מוס' הרי"ן. ז. שאינו רגיל בה. מ' הרי"ן. יא. שהוא רגיל בה, והוי לחודיה. שם. יב. אבל לא מפני הפחמים, שכבר הוא רגיל בהם. שם. יג. שהווי כל המאור שיכול לאירי. מוס' ר"פ. יד. וכתב את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים אלמא עד בין הערבים דהיינו משש שעות ולמעלה נקרא בקר. מה"ס תלפיה. ו. והשתא פליגי דלר"י מספקא ליה בכל הכוכבים הנערים משקיעת החמה עד שהכתיף העליון אם הם בינונים אם לאו. מוס' שנת לה. טו. אבל היכא דלא בקיאינן בלשון בני"א אזלינן בתר לשון תורה. מוס' הרי"ן. עיין ממנה"ס תלפיה.

רבינו חננאל

אור לארבעה עשר בורקין את החמץ. פ"ה שלא לעבור עליו זבל יראה וזבל ימלא וקשה לר"י כיון דלריך זיטול כדאמר בגמ' (דף י: א) הזדק רריך שיצטל ומדאורייתא זיטול בעלמא סגי^א אמאי הלכיהו חכמים דביקה כלל ונראה לר"י דא"ע ג דסגי זיטול בעלמא החמירו חכמים לזדוק חמץ ולצערו^ו שלא יצא לאכלו וכן משמע לקמן (דף י: א) דעבי רבא ככר זשמי קורה וכו' או דלמא זימנין דנפל ואמי למיכליה^ב והטעם שהחמירו כן טפי מנשאר חסורי הגאה שלא הלכיהו לזערם משום דחמץ מותר כל השנה ולא נאסר רק צפסא ולא דעילי מיניה כדאמר לקמן (דף י: א). ולא דמי לזצר בחלב וערלה וכלאי הכרס שאיסורם נוהג איסור עולם וזויר נמי איסוריה שרי לחמירי^ג אי נמי שאני חמץ שהחמירה בו תורה חכמים לזדוק ולצערו אפילו היכא דציתלו משום דילמא אמי למיכליה ונראה לרש"י דלפילו לפי טעם האחרון ז"ל דהחמירו חכמים בכל חמץ אפי' בחמץ נוקשה ועל ידי תערובת אף על גב דליכא זל יראה לפיר"ת זריש אלו עוברין (דף מ:). דהא אמר שיאור ישרף ויחינו חמץ נוקשה כדמוכח התם ואיכא למ"ד נמי התם דכ"ש חמץ גמור על ידי תערובת משמע דלסוק להשעולו דאי מותר להשהותו אמאי ישרף ויהא איתו עד אחר הפסח ויהא מותר אפילו לרבי יהודה דלא אסר רבי יהודה חמץ אחר הפסח אלא בחמץ גמור דאיכא ג' קראי לתוך זמנו ולפני זמנו ולאחר זמנו (לקמן דף ס: ב) אצל זנוקשה דליכא אלא חד קראי^ד אפי' ר' יהודה מודה: **קא סלקא דעתך מ"ד נגהי וכו'.** לא נקט קס"ד אלא משום מאן דאמר נגהי דלא קאי הכי ואגב אורחיה נקט נמי ליני ממש^ה ומש"ה אין לשבש הספרים: **וברב ר' יהודה.** לא קאי אמאי דמשני כדאמר לפרא נהר אלא מילתא צפשי נפשה היא ומפרש מה השמיענו הפסוק לר"י: **יבנם בני טוב.** אורי' דזפרק הכונס (דף ס וס: ב) משמע דטעם הוי משום מויקין דמפיק ליה התם מלא תלאו איש מפתח ביתו וקרא משום מויקין קא מוהיר דמפיקין מיניה התם כיון שניתן רשות למשחית וכו' ולפי זה אפילו מעירו

ושנין למאיר ובה קראו יוס. כלומר משיאר היום ולהלן קראו יוס. [אנצמותא דימא. למצות שנוהגין ביום, כגון ציצית ומילה וכיוצא בהן. חשוכא ופקדיה אמצותא דנהוי (שליחה) [בלילה] הללוהו כל כוכבי אור. פירוש בא הכתוב להודיע דאפילו זורח הכוכבים נקרא אור, נפקא מינה לנודר, דאמר מור הנודר מן האורה אסור אפילו באורן של כוכבים.